

Jaroslav Hromas a kol.: Jeskyně. In: Petr Mackovčín a Miroslav Sedláček (eds.): Chráněná území ČR, XIV.

Dlouho toužebně očekávaná publikace vzniklá pod vedením Jaroslava Hromase, Pavla Bosáka a Daniely Bílkové s dalšími 43 autory textů (se 751 fotografiemi, 130 plány, profily, řezy a schémata a 17 kresbami) je na světě. Hned v úvodu musím zdůraznit, že mne velmi mile překvapila, a to jak obsahem, tak technickým zpracováním. Zvládnutí tak nepředstavitelného množství různě hodnotných informací, jejich utřídění a přehledné zpracování je vpravdě téměř nadlidský výkon. Navíc vyváženost a čtivost textů s výběrem doprovodných obrázků jsou rovněž hodny obdivu. Zárukou vysoké kvality obsahu knihy je ostatně seznam autorů jednotlivých statí.

Publikace má dvě základní části – obecnou a regionální. Ta první (se 115 stránkami) je podána jako vyčerpávající souhrn problematiky krasu a jeho výzkumu. Jsou v ní instruktivně probrány všechny geologické i geomorfologické aspekty vzniku a rozvoje krasových i pseudokrasových jevů, s přihlédnutím na hydrologická a hydrogeologická bádání a datování zkoumaných procesů. Skvělé a podrobné jsou další podkapitoly o výsledcích výzkumů různých typů jeskynních výplní včetně popsání veškerých typů z krasových vod vysrážených Ca^{2+} minerálů, sintrových povlaků, uloženin a příměsí. Zdůrazněny jsou ovšem také výsledky výzkumu pozůstatků živých organismů z jeskynních výplní, včetně antropologických a archeologických nálezů. Dále v ní najdeme údaje o mikroklimatu a radioaktivitě v jeskyních a nakonec kapitoly o využívání a ochraně jeskyní. Jsem přesvědčen, že tato obecná část je dosud nejucelenějším publikovaným obrazem širokého záběru všech kra-

sových výzkumů. Mohla by sloužit také jako základní učebnice o této problematice.

Dalších 424 stran knihy zaujímá druhá – regionální část. V ní jsou postupně přehledně probrány veškeré známé krasové a pseudokrasové jevy tří základních regionálních celků: českomoravského, moravsko-slezského a západokarpatského území včetně předhlubní. Tyto regiony se dále člení na menší geograficko-geologické celky. Ke každému z nich je vždy přiložena mapka s vyznačením situace všech jeskyní popsaných v textu. Vcelku jde o stovky krasových a pseudokrasových dutin. Těm nejpodstatnějším z nich je věnována patřičně větší pozornost než ostatním, které jsou ovšem uvedeny také, ale jen velmi stručně. Ke každé menší regionální podoblasti a popsaným krasovým fenoménům jsou vždy uvedeny odkazy na příslušnou literaturu (celkem 1 473 citací).

Rovněž tato regionální část práce si zaslouží nesmírný obdiv právě s ohledem na zmíněný obrovský počet zkoumaných objektů. S těmito často nesouměřitelnými údaji si autoři výborně poradili.

Neznám většinu regionů s výskytem krasových fenoménů probíraných v této publikaci. Sám jsem se zabýval výzkumem kvartéru a tedy (převážně ještě s Jaroslavem Petrbohem) i výplněmi v některých jeskyních Českého krasu (např. v jeskyni Na Javorce, ve Chlupáčově sluji na Kobyle, v Koněpruských jeskyních, Dědkově díře na Zlatém koni, Axamitově bráně na Kotýzu a ve Svatém Janu pod Skalou). Dá se říci, že jistě povědomí o několika desítkách jeskyní z této oblasti jsem během let získal. Ovšem teprve z této publikace jsem se dozvěděl, že ke dni 1. 1. 2008 je

Foto I. Balák

z Českého krasu známo celkem 677 jeskyní s celkovou délkou 21,9 km, s nejdelším labyrintem Koněpruských jeskyní 2 050 m a dalšími čtyřmi systémy jeskyní, jejichž délka hodně překračuje 1 km. Tím chci jen upozornit, jak pečlivě je kapitola o Českém krasu zpracována. Mohl jsem si tak z ní doplnit mezery ve svých znalostech krasových jevů v uvedené oblasti. Důvodně předpokládám, že stejně pečlivě jsou představeny i všechny ostatní regiony.

Knihu ukončují kapitoly Nej... v krasu, pseudokrasu a jeskyních ČR, Statistický přehled jeskyní ČR, Seznam zvláště chráněných území s jeskyněmi, dále již zmíněná Bibliografie a nakonec Základní předpisy vztahující se k ochraně, výzkumu a využívání jeskyní a Seznam autorů.

Jsem přesvědčen, že Jeskyně je a po dlouhá léta bude základní prací o krasu s. l. v České republice. Bude vždy citována pracovníky různých vědeckých oborů, neboť nic podobného dosud sepsáno nebylo. Publikace se tak stává cenným dílem naší přírodovědné literatury a ctí celé řady knih Chráněná území ČR. Blahopřeji a dávám jedničku s hvězdičkou!

**Agentura ochrany přírody a krajiny ČR a EkoCentrum Brno, Praha 2009,
608 str. Cena 960 Kč**

Vojtěch Škaloud: Liška a větší šelmy

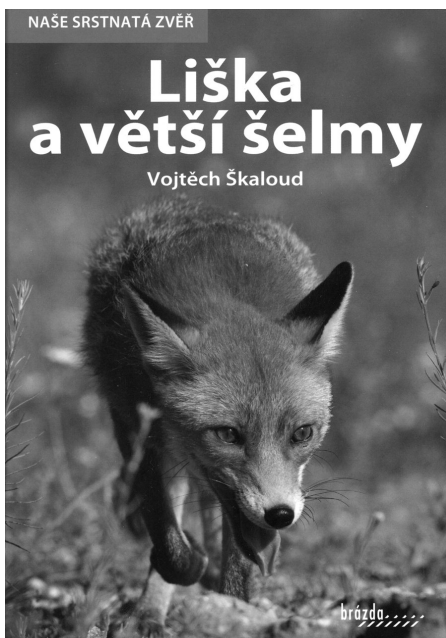
Nakladatelství Brázda plánuje vydání rozsáhlé edice určené především myslivcům a zaměřené na naše savce (v myslivecké mluvě zvěř srstnatou). Její první část patří lišce a dalším „větším“ šelmám, které jsou vyjmenovány v podtitulu (psík mývalovitý – mýval – liška – šakal – medvěd – rys – kočka). Bohužel už první pohled na titulní stránku vyvolává u čtenáře blíže znalého naší zvěře jisté otazníky. Proč mezi uvedenými druhy chybí vlk? Vždyť tato velká šelma je „právoplatným“ členem naší fauny (stejně jako zařazený med-

věd) s víceméně pravidelným výskytem nejen v horách na severovýchodě Moravy (Beskydy), ale možná i na Šumavě. Až v předmluvě autor vysvětluje, že vlk bude naplní samostatného dílu, který „snad bude následovat“. Stejně tak se v podtitulu (a v knize) jeví jako nepřilíš logické řazení mývala mezi psíka mývalovitého a lišku se šakalem, které jako by signalizovalo jejich příbuznost; teprve až dále v textu se čtenář dozví, že mýval zastupuje čeled medvídkovitých. Úmysl autora je zřejmý – vychází z jisté podobnosti psíka

a mývala; i když je pravda, že záměna obou druhů je poměrně častou záležitostí na stránkách mysliveckých časopisů, domnívám se, že v řazení druhů měla dostat příbuznost přednost před podobností.

Nicméně nenechme se odradit počátečními dojmy a podívejme se blíže, co knížka čtenáři nabízí. U většiny ze 7 zařazených druhů najdeme dosti obsáhlé popisy celkového vzhledu i různých částí těla, jakož i zbarvení, utváření lebky, chrupu a stop, nechybějí ani hlavní tělesné či lebeční rozměry. V charakteristice druhu najdeme i některé fyziologické údaje, jako např. teplotu těla, dechovou a tepovou frekvenci nebo délku trávení potravy. Následuje velice podrobný popis životního prostředí, potravy, rozmnožování (říje a páření, péče o mláďata) a chování (teritorium, úkryty, způsob lovu potravy, denní aktivita, vnitrodruhová komunikace aj.).

Text (převážně popisného charakteru) je zpracován zevrubně a vychází z novějších poznatků, což dokládá i poměrně obsáhlý výčet literatury. U některých druhů a témat se autor rozepisuje do značných podrobností (např. životní projevy medvědů jsou probrány téměř na čtyřech stránkách). V naší myslivecké literatuře, která často pracuje s poznatky opakovaně přebíranými po desetiletí, je tedy tato kniha vítanou novinkou a pomůže široké myslivecké veřejnosti nahlédnout mnohem hlouběji do života zmíněných druhů, než bylo dosud obvyklé. V mnoha případech se takto detailní popis biologických, ekologických a etologických záležitostí jednotlivých druhů objevuje v češtině asi poprvé. Sympatické také je, že autor příliš nevyužívá (samoúčelnou) mysliveckou terminologii, takže publikace bude přístupná i ostatním zájemcům o přírodu. Naopak lze litovat, že autor (či nakladatelství) zvolil převážně popisnou formu s minimálním počtem grafických prvků (několik pérovek lebek a tabulek), přitom takřka každá z podkapitol nabízí bezpočet možností pro různé grafy, schémata a nákresy (složení potravy, rytmus aktivity, věková struktura populací, tvar domovských okrsků, etologické

projevy apod.), které by učinily text přehlednější a přístupnější. Obdobně zcela chybějí mapy ilustrující současné či původní rozšíření druhů u nás. Ostatně úda-

je týkající se přímo populací žijících na našem území jsou v textu bohužel spíše záležitostmi okrajovou (např. u lišky postrádám informace o zajímavém vývoji úlovků, problematice vztekliny apod.) či dokonce zastaralou (např. šakal ještě není zahrnut do naší fauny, ačkoli ve skutečnosti byl potvrzen už v r. 2006). Kniže by jistě prospělo i zařazení stručných informací o problematice ochrany ohrožených druhů.

Přes uvedené poznámky, které by mohl autor snad zúročit v dalších částech edice, je třeba považovat publikaci *Liška a větší šelmy* za významné obohacení naší myslivecké a přírodovědné literatury. Naznačuje cestu, kterou by se mohla (měla) myslivecká popularizace a výchova do budoucna ubírat – neizolovat se ve „vlastním světě“, ale vzít na vědomí širší ekologické spojitosti, ku prospěchu svému i přírody využívat nejnovější poznatky výzkumu a brát management lovné zvěře jako součást celého trendu péče o přírodu. Bylo by příjemným příslibem, kdyby tato publikace byla náznakem takové změny.

**Brázda, s. r. o., Praha 2009, 264 str.
Cena 289 Kč**

Jiří Gaisler

RECENZE

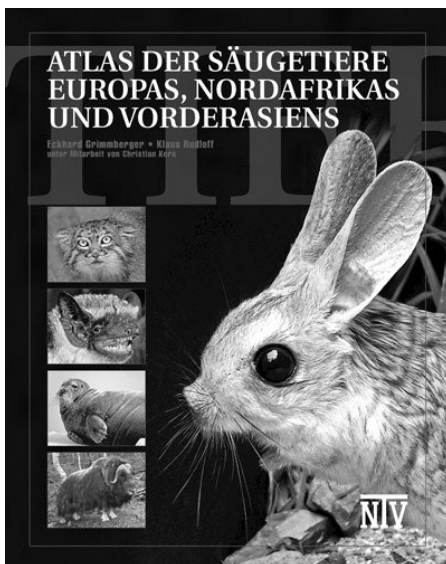
Eckhard Grimmerberger, Klaus Rudloff, Christian Kern: Atlas der Säugetiere Europas, Nordafrikas und Vorderasiens

Recenze cizojazyčných knih nebývají v Živě časté, obzvláště ne recenze knih napsaných německy. Přesto si dovoluji nabídnout krátkou informaci o zcela nevšední publikaci, jejímž iniciátorem a hlavním autorem je německý psychiatr E. Grimmerberger, známý jako dlouholetý badatel o životě netopýrů a vynikající fotograf savců.

Atlas zaujme především svou obrazovou částí, kterou tvoří 1 094 fotografií a 437 mapek, obojí v barvách. Fotografie savců a jejich životního prostředí poskytlo více než 150 autorů (z toho 11 Čechů), což umožnilo shromáždit snímky všech 434 savčích druhů známých v době přípravy atlasu z území Evropy, severní Afriky a Přední Asie včetně některých ostrovů v Atlantiku a všech ostrovů ve Středozezemním moři. V tom je kniha unikátní, i když některé málo známé druhy, např. hraboš kavkazský (*Chionomys gud*), pískomil *Dipodillus zakariai*, myšice *Apodemus hyrcanius* nebo netopýr *Myotis nipalensis* jsou doloženy fotografiemi muzejních preparátů. Výskyt všech druhů, včetně endemitů známých jen z jedné nebo několika málo lokalit, je znázorněn na mapkách. Převážná většina snímků má vysokou technickou úroveň, zároveň přesně informují o vzhledu příslušných druhů nebo částí jejich těl (srsti, tlapek, lebek apod.). Některé fotografie ukazují určité typy chování anebo prostředí, kde dotyční savci

žijí. Snímky nejsou tedy pouze dekorativní, ale plně funkční. Uspořádání fotografií a mapek je zároveň velmi působivé.

Bylo by omylem domnívat se, že recenzovaný atlas je pouze sbírkou obrazů zvířat a mapek jejich výskytu. Neméně důležité jsou texty, které podávají hutnou formou obecné informace o savcích, o jejich ochraně a vzhledu (včetně zjišťování základních rozměrů) a dílčí informace o řádech, čeledích a druzích zastoupených na území, o němž kniha pojednává. U kaž-

dého druhu najdeme jeho německý, vědecký, anglický, francouzský, ruský a španělský název, popis, rozšíření, prostředí a způsob života, stupeň ohrožení a seznam základních pramenů, z nichž autoři vycházeli. Knihu uzavírá 23 stran citací literatury a 19 stran rejstříku německých a vědeckých jmen.

V recenzovaném atlase jsem nenašel zásadní odborné nedostatky, pouze několik menších formálních chyb. Jako příklad je možno jmenovat matoucí texty ke dvěma fotografiím hraboše sněžného (*Chionomys nivalis*) na str. 99. U obou snímků je za názvem druhu napsáno Tschechien (Česko). Hraboš sněžný se ale v naší přírodě nevyskytuje, snad byl fotografován v zajetí, ale tato informace chybí. Neznalého čtenáře to může zmýlit, zvláště když v popisu rozšíření nejsou vyjmenovány horské systémy, kde druh žije a na mapce je slovenský areál vyznačen nepřesně, jako kdyby sahal do Beskyd. Jiná situace je u některých málo známých druhů, kde jsou informace o rozšíření a způsobu života neúplné nebo chybějí. Na takové případy autoři vždy pečlivě upozorňují.

Knihu Grimmerbergera, Rudloffa a Kerna lze doporučit všem zájemcům o poznání savců Evropy a přilehlých oblastí. Je použitelná i pro čtenáře, kteří neovládají němčinu, protože u všech fotografií a většiny mapek (kromě dvou v úvodní části) jsou uvedeny nezkrácené vědecké názvy druhů, případně i poddruhů. Způsoby měření těl různých skupin savců jsou vysvětleny na fotografiích v úvodní části knihy a údaje o tělesných rozměrech a váze jednotlivých druhů lze snadno dešifrovat podle použitých zkratk. Knihu lze objednat na adrese www.ms-verlag.de.

**Natur und Tier – Verlag GmbH,
Münster 2009, 496 str.
Cena 98 Eur**